

Asia: VN/31203/2024

Lausuntopyyntö hyvinvointialueneuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusluonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hyvinvointialueneuvottelukuntaa koskevasta asetusluonnoksesta ja antaa seuraavan lausunnon.

Asetusluonnos liittyy pääministeri Orpon hallitusohjelman kirjaukseen, jonka luvussa 2.7 alaotsikon Ohjaus alla linjataan muun muassa, että osana hyvinvointialueiden ohjausrakenteiden kehittämistä niiden toiminnan ja talouden ohjaukseen liittyvät lakisääteiset välineet, kuten neuvottelukunnat, yhdistetään. Keskeisenä tavoitteena ohjausrakenteiden kehittämisessä on niiden selkeyttäminen. Hallitusohjelman tavoite on kannatettava, ja se hyödyttää sekä koko palvelujärjestelmää että sitä ohjaavia ministeriöitä. Selkeän ohjausjärjestelmän kautta asiat välittyvät tehokkaasti hyvinvointialueiden ja ministeriöiden välillä, ja helpottavat näin ajantasaisen tilannekuvan muodostamista.

Edellä sanotun huomioiden pidämme nyt esitettyä asetusta perusteltuna. Asetuksenantovaltuus hyvinvointialuelain 13.4 §:ssä mahdollistaa tarkempien säännösten antamisen neuvottelukunnan kokoonpanosta, toimikaudesta, jaostoista ja tehtävistä. Asetusluonnoksessa on jätetty toimikausi nyt valtioneuvoston päätöksen varaan (2 §), jaostojen asettaminen neuvottelukunnan harkintaan (4 §), eikä ole tarkennettu neuvottelukunnan tehtäviä. Pidämme tätä lähestymistapaa hyvänä ja joustavana, koska näin pystytään paremmin ottamaan huomioon sekä muuttuvat tilanteet, että neuvottelukunnan työskentelytapojen muotoutuminen toiminnan kautta. Neuvottelukunnan aloitettua toimintansa uudella kokoonpanolla on mahdollista, että tunnistetaan tarve jaostojen asettamiselle, mutta tätä tarvetta ei pysty ennakoimaan. Se ei kuitenkaan ole tarpeellista, että kaikki ministeriön ja alueiden yhteistoiminta pyrittäisiin jatkossa keskittämään yhteen neuvottelukuntaan ja sen jaostoihin, vaan valtion ja hyvinvointialueiden välistä yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta voi ja tulee harjoittaa muillakin tavoin. Neuvottelukunta muodostaa kuitenkin ministeriöiden ja hyvinvointialueiden välisen keskeisen ohjauskanavan.

Neuvottelukunnan ohjaustehtävän tehokkaan hoitamisen kannalta pidämme kuitenkin välttämättömänä, että hyvinvointialueiden edustus on keskenään organisatorisesti samantasoista. Vain näin voidaan mahdollistaa ministeriöiden viestien yhdenvertainen kohdentuminen eri hyvinvointialueille. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hyvinvointialueen edustajana tulee olla hyvinvointialuelain 45 §:ssä tarkoitettu hyvinvointialuejohtaja, ja vastaavasti Helsingin kaupungin osalta sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja ja HUS-yhtymän osalta toimitusjohtaja. Edustuksen hajautuminen eri tehtäviä edustaville viranhaltijoille (esim. talousjohtaja, hallintojohtaja) väistämättä heikentää neuvottelukunnan edellytyksiä toimia tehokkaana ohjausvälineenä hallitusohjelman edellyttämällä tavalla. Tämän mukaisesti katsomme, että hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää edustavat viranhaltijat tulee nimetä suoraan asetuksessa. Vastaavasti heidän varajäsenensä neuvottelukunnassa olisivat ne viranhaltijat hyvinvointialueella, Helsingin kaupungissa ja HUS-yhtymässä, jotka organisaation sääntöjen mukaan toimivat muutenkin heidän sijaisinaan.

Hyvinvointialuelaisissa määriteltyjen neuvottelukunnan ja toisaalta hyvinvointialuejohtajan tehtävien kannalta näemme käytännössä ainoana mahdollisena vaihtoehtona, että edustajana neuvottelukunnassa toimii hyvinvointialuejohtaja. Neuvottelukunnan tehtävinä on hyvinvointialuelain 13 §:n mukaan mm. edistää hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta koskevien strategisten linjausten toteutumista, ja ennakoida, seurata ja arvioida hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä, kun taas hyvinvointialuelain 42.2 §:n mukaan hyvinvointialuejohtajan tehtävänä on johtaa aluehallituksen alaisena hyvinvointialueen hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Ottaen huomioon hyvinvointialuejohtajan lakisääteiset tehtävät, ei edustuksen määrittäminen suoraan asetuksessa ole vastoin hyvinvointialueen itsehallintoa. Jos neuvottelukunnan jäsenyys määräytyy suoraan virka-aseman perusteella, yksinkertaistaa tämä neuvottelukunnan asettamista huomattavasti.

Ehdotamme edellä sanotun mukaisesti, että asetuksen 2.2 § muutetaan kuulumaan seuraavasti:

Neuvottelukunnan puheenjohtaja edustaa valtiovarainministeriötä. Varapuheenjohtajat edustavat sosiaali- ja terveysministeriötä ja sisäministeriötä. Neuvottelukunnan muista jäsenistä kaksi edustaa valtiovarainministeriötä, kaksi sosiaali- ja terveysministeriötä, kaksi sisäministeriötä, yksi työ- ja elinkeinoministeriötä ja yksi opetus- ja kulttuuriministeriötä. Neuvottelukuntaan kuuluvat jäseninä lisäksi hyvinvointialueiden johtajat, Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja ja HUS-yhtymän toimitusjohtaja. Heidän varajäseniään neuvottelukunnassa ovat heidän sijaisekseen määrätyt viranhaltijat. Kokoonpanoon ei sovelleta naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:ää.

Ehdotamme lisäksi, että asetuksen 6 §:n lisätään uusi, seuraavasti kuuluva 2 momentti:

Hyvinvointialueita, Helsingin kaupunkia ja HUS-yhtymää neuvottelukunnassa edustavien viranhaltijoiden virkasuhteen päättyessä päättyy myös heidän jäsenyytensä neuvottelukunnassa.

Berg Päivi
Pohjanmaan hyvinvointialue